

Datum: 2026-09-22

Diarienummer: 2025/0748

RiR 2026:22

Villkor för studiemedel (RiR 2026:22)

Bilaga 3. Metodbeskrivning

Innehåll

Metodbeskrivning av analyser för kapitel 3	3
Data	3
Population	4
Metod – resultatkravet	4
Metod – veckobegränsningen	25
Metodbeskrivning intervjuer, dokumentstudier och aktgranskning	30
Intervjustudie	30
Dokumentstudier	30
Aktgranskning	31
Referenser	32

Metodbeskrivning av analyser för kapitel 3

Data

Analyserna i kapitel 3 har gjorts med hjälp av följande registeruppgifter från SCB och CSN:

- Från *Universitets- och högskoleregistret* hämtas bland annat uppgifter om individers registrerade och avklarade poäng i högskolan. Vi har tillgång till data för åren 1993–2023.
- Från registret *Komvux: kursdeltagare* hämtas uppgifter om individers avklarade poäng i komvux. Vi har tillgång till data för åren 1980–2024.
- Från registret *Yrkeshögskolan: avklarade poäng* hämtas uppgifter om individers registrerade och avklarade poäng i yrkeshögskolan. Vi har tillgång till data för åren 2018–2024.
- Från *Inkomst- och taxeringsregistret (IoT)* hämtas uppgifter om tagna studiemedel (bidrag respektive lån) samt ackumulerad studieskuld. Vi har tillgång till data för åren 2006–2023.
- Från *Longitudinell integrationsdatabas (LISA)* hämtas uppgifter om inkomst samt högst avslutad utbildningsnivå och utbildningsinriktning. Vi har tillgång till data för perioden 1990–2023.
- Från registret *Grundskola: betyg åk 9* hämtas uppgifter om meritvärde i grundskolan. Vi har tillgång till data för perioden 1987–2024.
- Från registret *Gymnasieskola: betyg* hämtas uppgifter om genomsnittlig betygspoäng i gymnasieskolan. Vi har tillgång till data för perioden 1972–2024.
- Med data från *Flergenerationsregistret* kan vi identifiera individers föräldrar.
- Från diverse register hämtas uppgifter om olika bakgrundsvariabler såsom kön och utländsk kontra svensk bakgrund.
- Från CSN har vi uppgifter om ansökningar om studiemedel. Data om ansökningar hämtas från CSN:s handläggningssystem. Data inkluderar information om ansökan (exempelvis vilka studier ansökan avser och vilken tidperiod samt om individen ansöker om lån) och om beslutet (exempelvis tidperiod, skolform och redan förbrukade veckor samt om ansökan avslogs och avslagsgrund). Vi har information om alla ansökningar för studier vid (i) högskola för perioden 2002–2024, (ii) komvux för perioden 2010–2024, och (iii) yrkeshögskolan för perioden 2010–2024.
- Från CSN har vi information som rör återbetalningar av studiemedel. Vi har information om (i) betalningspåminnelser, (ii) ansökan om nedsättning, (iii) beslutad nedsättning, och (iv) ärenden som skickats till Kronofogden. Nedsättning kan beviljas på grund av inkomst, synnerliga skäl eller studier med studiemedel och innebär att en individ under en tid betalar ett mindre belopp än vad som annars krävs vid återbetalning av studiemedel. Informationen finns från 2010 till hösten 2025.

Population

Populationen består av alla individer som återfinns i registret *Komvux: kursdeltagare, Yrkeshögskolan: avklarade poäng* eller *Universitets- och högskoleregistret* under perioden 2000–2024. Med hjälp av unika löpnummer kan vi sammanlänka informationen från olika register. Individer som ingår i populationen kan följas under en längre tidperiod för variabler i register som sträcker sig längre bak i tiden.

Vilka tidperioder och individer som inkluderas i respektive analys beror på vad som undersöks och vilka begränsningar i data som finns för olika skolformer och utfall. För mer information om vilka individer som ingår i vilken analys, se respektive del i avsnittet metod.

Metod – resultatkravet

I det här avsnittet beskrivs analyser som är kopplade till resultatkravet.

Avslag och återkvalificering till studiemedel

Med data över ansökningar om studiemedel kan vi undersöka hur stor andel av alla studiemedelstagare som får avslag på grund av resultatkravet. Vi kan även undersöka hur stor andel av de som fått avslag som sedan återkvalificerar sig och på nytt börjar motta studiemedel.

För att undersöka andelen studiemedelstagare som under sin studietid får avslag på grund av resultatkravet har vi studerat andelen studiemedelstagare som inom sex år från sin första studiemedelsperiod fått avslag på minst en ansökan om studiemedel på grund av resultatkravet.¹ I populationen ingår individer som ansökte om studiemedel för första gången under perioden 2010–2012. Analysen visar att 21 procent av alla studiemedelstagare fick minst ett avslag på grund av resultatkravet.

För studenter med avslag har vi även undersökt hur lång tid det tar till första avslaget. Med tid avses här antal veckor som studenten fått studiemedel före första avslaget. Studenterna delas upp efter skolform, det vill säga den skolform som den avslagna ansökan avsåg. Sett till medianen sker första avslaget efter 38 studiemedelsveckor på komvux, efter 40 på yrkeshögskolan och efter 60 veckor på högskolan.

För de studiemedelstagare som fått avslag undersöker vi sedan hur stor andel av individerna som inom sex år från sitt första avslag återkvalificerat sig och på nytt börjat motta studiemedel. Analysen visar att 74 procent av studenterna med avslag återkvalificerat sig och mottagit nya studiemedel.

Vidare undersöker vi tid till återkvalificering samt hur vanligt det är med återkvalificering inom olika studentgrupper. Tid till återkvalificering mäts som

¹ Vi saknar information om individens första studiemedelsperiod. Vi kan dock identifiera vilka som fått studiemedel utbetalt för varje år sedan kalenderåret 2006. Med "individer som fått studiemedel för första gången" menar vi därför individer som före aktuellt år inte fått något studiemedel sedan 2006.

antalet påbörjade veckor mellan första dagen på den studieperiod för vilken studenten fick avslag och dag för beslutet i vilket studenten på nytt blev beviljad studiemedel. För att undersöka hur vanligt det är med återkvalificering inom vissa studentgrupper har vi undersökt om olika grupper är överrepresenterade när det gäller återkvalificering, se tabell 1 nedan.

Tabell 1 Andel (procent) av avslag och återkvalificering uppdelat efter bakgrundsfaktorer

	Andel av avslagen	Andel av återkvalificeringarna
Kvinna	49	49
Utrikes född	19	21
Högst utbildade förälder har universitetsutbildning	54	57

Studiemedelstagare som inte når upp till resultatkravet

Med hjälp av deskriptiv statistik undersöker vi skillnader mellan individer som inte klarat resultatkravet och individer som klarat resultatkravet.

Tabell 2 visar individer som sökt studiemedel för första gången under 2014–2016, uppdelat efter skolform.² För varje skolform delas individerna in i tre grupper utifrån om individen inom sex år (i) inte fått något avslag på grund av resultatkravet, (ii) fått avslag på grund av resultatkravet, och (iii) fått två eller fler avslag på grund av resultatkravet.³

Vi studerar följande variabler:

- Studielån, 2 år: mottaget studielån under de två första kalenderåren.
- Studielån, 8 år: mottaget studielån under de åtta första kalenderåren.
- Studielån per poäng, 2 år: totalt studielån efter två år delat på totalt avklarade poäng efter två år. Oavsett vilken skolform studiemedelstagaren tillhör inkluderas poäng tagna på både högskola, komvux och yrkeshögskola. För att poängen ska bli jämförbara mellan skolformer skalas de om så att ett års heltidsstudier motsvarar 60 poäng.
- Studielån per poäng, 8 år: totalt studielån efter åtta år delat på totalt avklarade poäng efter åtta år. Oavsett vilken skolform studiemedelstagaren tillhör inkluderas poäng tagna på både högskola, komvux och yrkeshögskola. För att poängen ska bli jämförbara mellan skolformer skalas de om så att ett års heltidsstudier motsvarar 60 poäng
- Kvar i studier, 2 år: andelen av studenterna som avklarade poäng i aktuell skolform under år två.

² Studiemedelstagaren tilldelas den skolform för vilken den först sökte studiemedel.

³ Alla studiemedelstagare som ingår i grupp (iii) ingår även i grupp (ii) eftersom en studiemedelstagare som fått minst två avslag också fått något avslag.

- Kvar i studier, 8 år: andelen av studenterna som avklarade poäng i aktuell skolform under åtta år.
- Betalningspåminnelse, 8 år: dummyvariabel som antar värdet 1 om individen fått en betalningspåminnelse inom åtta år.
- Beslutad nedsättning, 8 år: dummyvariabel som antar värdet 1 om individen beviljats nedsättning inom åtta år.⁴
- Kronofogden, 8 år: dummyvariabel som antar värdet 1 om individen inom åtta år har ett årsbelopp som skickats till Kronofogden.

Vi begränsar analysen till individer som mottog studiemedel för första gången under 2014–2016. Vi har valt dessa årskullar för att fånga studenter som påbörjade sina studier så nära i tiden som möjligt men samtidigt ha möjlighet att följa upp dem under en längre tidperiod. Eftersom vi enbart har information om registrerade och avklarade poäng i yrkeshögskolan för perioden 2018–2024, saknas information om *studielån per poäng* och *kvar i studier* för studenter i yrkeshögskolan.

Tabell 2 Studiemedelstagare som mottog studiemedel för första gången under 2014–2016

	Högskola			Komvux			Yrkeshögskola		
	Ej avslag	Avslag	Flera avslag	Ej avslag	Avslag	Flera avslag	Ej avslag	Avslag	Flera avslag
Studielån, 2 år (tkr)	61	49	48	23	21	21	65	57	49
Studielån, 8 år (tkr)	180	182	187	71	70	73	94	96	93
Studielån per poäng, 2 år (kr)	961	1 175	1 266	477	603	693	-	-	-
Studielån per poäng, 8 år (kr)	946	1 047	1 106	707	748	743	-	-	-
Kvar i studier, år 2 (procent)	86	82	83	63	72	81	-	-	-
Kvar i studier, år 8 (procent)	18	34	41	10	20	28	-	-	-
Betalnings- påminnelse, 8 år (procent)	33	47	52	33	47	52	40	51	57
Beslut nedsättning, 8 år (procent)	8	23	33	12	26	34	10	22	31
Kronofogden, 8 år (procent)	2	8	12	10	21	26	5	10	16
Antal individer	148 436	42 742	14 838	117 077	24 526	6 345	39 725	5 802	1 105

⁴ Nedsättning kan beviljas på grund av inkomst, synnerliga skäl eller studier med studiemedel. Vi har här exkluderat nedsättning på grund av studier med studiemedel.

För att försäkra oss om att studenter i yrkeshögskolan inte sticker ut från övriga skolformer har vi även undersökt studenter som mottog studiemedel för första gången 2018, se tabell 3. För denna årskull måste vi dock använda en kortare uppföljningstid, men samma mönster framkommer som när vi undersöker årskullarna 2014–2016.

Tabell 3 Studiemedelstagare som mottog studiemedel för första gången under 2018

	Högskola			Komvux			Yrkeshögskola		
	Ej avslag	Avslag	Flera avslag	Ej avslag	Avslag	Flera avslag	Ej avslag	Avslag	Flera avslag
Studielån, 2 år (tkr)	71	55	53	25	21	20	72	61	50
Studielån, 6 år (tkr)	194	174	169	66	60	58	104	103	98
Studielån per poäng, 2 år (kr)	1 103	1 321	1 405	458	579	633	1 053	1 047	958
Studielån per poäng, 6 år (kr)	1 047	1 140	1 197	636	683	698	939	970	916
Kvar i studier, år 2 (procent)	86	82	83	68	76	85	87	84	85
Kvar i studier, år 6 (procent)	37	56	64	13	32	45	1	3	5
Betalnings-påminnelse, 8 år (procent)	35	46	52	32	46	50	42	53	57
Beslut nedsättning, 8 år (procent)	8	24	34	13	26	31	12	25	33
Kronofogden, 8 år (procent)	3	9	13	9	21	25	6	12	19
Antal individer	50 188	13 376	4 623	37 344	7 452	2 094	15 944	2 559	557

Det finns även andra faktorer som är korrelerade med svårigheter att betala tillbaka sitt studielån. För individer som mottog studiemedel för första gången under 2014–2016 har vi undersökt hur betalningssvårigheter varierar med olika bakgrundsfaktorer, se tabell 4.

Tabell 4 Andel (procent) med betalningssvårigheter bland studiemedelstagare som mottog studiemedel för första gången under 2014–2016, uppdelat efter bakgrundsfaktorer

	Högskola			Komvux			Yrkeshögskola		
	Betalnings- påminnelse	Beslut nedsättning	Krono- fogden	Betalnings- påminnelse	Beslut nedsättning	Krono- fogden	Betalnings- påminnelse	Beslut nedsättning	Krono- fogden
Kvinna	35	11	3	33	14	10	40	11	4
Man	38	12	5	39	15	15	43	11	7
Första generationens invandrare	35	18	6	27	14	9	40	19	8
Ej Första generationens invandrare	36	10	3	41	15	13	42	10	5
Andra generationens Invandrare	36	14	4	40	17	15	43	14	7
Ej andra generationens invandrare	36	11	3	34	14	11	41	11	5
Högutbildade föräldrar	37	11	3	40	16	10	45	11	5
Ej högutbildade föräldrar	37	11	4	41	15	16	42	10	6
25 år eller äldre	39	16	6	34	13	11	41	12	6
Yngre än 25 år	35	10	3	37	16	12	42	9	4

Not. För vissa individer saknas information om olika bakgrundsfaktorer, antalet individer varierar därför något beroende på vilken bakgrundsfaktor som undersöks.

Brytpunktsanalys

Med hjälp av en brytpunktsanalys⁵ undersöker vi den lokala effekten av att få förnyat studiemedel till följd av resultatkravet. Ekvivalent kan resultaten tolkas som effekten av att inte få förnyat studiemedel på grund av resultatkravet. I en brytpunktsanalys jämförs studenter som precis klarat resultatkravet med studenter som precis misslyckats med att nå upp till resultatkravet. Tanken är att det bör vara slumpmässigt huruvida en student precis klarat resultatkravet respektive precis inte klarat resultatkravet. Studenter som precis klarat resultatkravet kan därför fungera som en kontrollgrupp för studenter som precis misslyckats med att nå upp till resultatkravet.⁶

Population

På grund av begränsningar i data kan vi enbart göra analysen för individer som fått studiemedel för studier på högskolan. Vidare begränsar vi oss till individer som för första gången fått studiemedel för studier på eftergymnasial nivå och som fått studiemedel för ett helt läsår med start i början av höstterminen.

⁵ På engelska: regression discontinuity design.

⁶ För vidare information om brytpunktsanalys, se exempelvis Angrist och Pischke, *Mostly harmless econometrics*, 2009; Cunningham, *Causal inference – the mixtape*, 2021.

En brytpunktsanalys kräver datapunkter både strax under och strax över brytpunkten för att det ska vara möjligt att jämföra utfallen. I yrkeshögskolan är resultatkravet att den studerande ska klara *alla* sina poäng, vilket innebär att det enbart finns en datapunkt strax över brytpunkten, och metoden går därför inte att använda. I komvux är resultatkravet att den studerande ska klara 75 procent, vilket innebär att det finns datapunkter både strax under och strax över brytpunkten. Hur data över avklarade poäng på komvux är strukturerade kombinerat med komvux flexibla system gör dock att vi inte kan matcha avklarade poäng till studieperioder för ett tillräckligt stort antal studenter, och metoden går därför inte heller att applicera på komvux. För denna analys undersöker vi därför bara studenter på högskolan.

Att vi begränsar oss till studenter som för första gången fått studiemedel för studier på eftergymnasial nivå under ett läsår, och med start på höstterminen, beror på hur data över avklarade poäng i högskolan är strukturerade.

I högskoleregistret redovisas avklarade poäng halvårsvis. För att kunna matcha avklarade poäng till rätt studiemedelsperiod måste vi därför begränsa oss till studenter vars sökta studiemedelsperiod sammanfaller med högskoleregistrets struktur. Det är vanligast att studenter på högskolan söker studiemedel för ett läsår med start under hösten, så för att få med ett så stort och representativt antal individer i analysen som möjligt undersöker vi därför denna grupp.

Poäng som avklaras under sommaren eller tidig höst registreras i högskoleregistret som avklarade under årets andra halva. Detta innebär att vi inte vet om poäng som registrerats som avklarade under årets andra halva ska räknas till innevarande studiemedelsperiod eller tidigare studiemedelsperiod. Genom att undersöka studenter som för första gången sökt studiemedel undviker vi detta problem då ingen tidigare studiemedelsperiod existerar.

Eftersom en brytpunktsanalys jämför individer precis vid brytpunkten är det en metod som kräver en stor mängd observationer. För att få ett tillräckligt stort antal observationer kring brytpunkten använder vi oss av data för flera år, och mer specifikt använder vi data för åren 2012–2019. Den valda tidperioden innebär dels att vi har en stor mängd individer, dels att vi har möjlighet att följa upp individerna över tid.

Tabell 5 jämför alla individer som för första gången fått studiemedel på eftergymnasial nivå för studier på högskolan, med subpopulationen som dessutom fått studiemedel för ett helt läsår med start i början av höstterminen.

Tabell 5 Skillnader i bakgrundsfaktorer mellan analyspopulationen och hela populationen

Bakgrundsfaktorer	Analyspopulation	Hela populationen
Kvinna	55 %	59 %
Ålder	22,03	22,74
Första generationens invandrare	13 %	14 %
Andra generationens invandrare	18 %	18 %
Första gången i högskolan	90 %	87 %
Haft studiemedel tidigare	7 %	8 %
Antal individer	261 349	448 650

Som framgår av tabellen är det cirka 60 procent av alla individer som för första gången fått studiemedel för eftergymnasiala studier på högskolan som också fått studiemedel för ett helt läsår med start i början av höstterminen. Analyspopulationen har en något jämnare könsfördelning och är i genomsnitt något yngre. Med avseende på utländsk bakgrund, tidigare studier i högskolan och tidigare tagna studiemedel är det endast små skillnader mellan populationerna.⁷

Metod

Som nämnts ovan är tanken med en brytpunktsanalys att jämföra studenter som precis klarat resultatkravet med studenter som precis inte klarat resultatkravet. Rätten till fortsatta studiemedel beror på hur många poäng en student klarat av, men det är inte den enda faktor som avgör om en student får fortsatta studiemedel.⁸ Om vi inte tar hänsyn till att även andra faktorer påverkar rätten till fortsatta studiemedel kommer detta att förskjuta våra estimat mot noll.⁹ För att lösa detta problem använder vi därför avklarade poäng som ett instrument för fortsatta studiemedel.¹⁰

Konceptuellt skattar vi effekten av fortsatta studiemedel i tre steg. Först skattar vi hur sannolikheten för att få studiemedel förändras vid brytpunkten med följande linjära modell¹¹:

$$\text{Ekvation 1:} \quad T_i = \alpha_0 + \alpha_1 \cdot 1[x_i \geq c] + \theta_0 \cdot x_i + \theta_1 \cdot 1[x_i \geq c] \cdot x_i + \mu_i$$

⁷ En student som för första gången fått studiemedel för eftergymnasiala studier kan tidigare ha studerat på högskolan (utan studiemedel) och tidigare haft studiemedel (för studier på grundskolenivå eller gymnasienivå).

⁸ Exempelvis kan undantag göras på grund av särskilda skäl.

⁹ Så kallad attenuation bias.

¹⁰ Så kallad fuzzy regression discontinuity design.

¹¹ Så kallad first-stage equation. Vi använder en linjär modell eftersom högre ordningens polynom har visat sig ge instabila och missvisande skattningar. Se Gelman och Imbens, *Why higher-order polynomials should not be used in regression discontinuity*, 2019.

där T_i är en indikator för om individ i fått fortsatta studiemedel i början av nästa läsår. x_i är avklarade poäng under läsåret, och variabeln är centrerad så att den antar värdet 0 vid brytpunkten. $1[x_i \geq c]$ är en indikatorfunktion som tar värdet 1 om avklarade poäng under läsåret (x_i) är större eller lika med brytpunkten (c). Lutningen på sambandet mellan avklarade poäng och fortsatta studiemedel tillåts vara olika på vardera sida brytpunkten. α_1 representerar effekten av att ha klarat resultatkravet på sannolikheten för att få fortsatta studiemedel. μ_i är feltermen.

I nästa steg skattar vi den direkta effekten av att ha klarat poänggränsen på de olika utfallen av intresse¹²:

$$\text{Ekvation 2:} \quad Y_i = \beta_0 + \beta_1 \cdot 1[x_i \geq c] + \delta_0 \cdot x_i + \delta_1 \cdot 1[x_i \geq c] \cdot x_i + \epsilon_i$$

där Y_i är utfallet av intresse för individ i . β_1 visar effekten av att ha klarat resultatkravet, oberoende av faktisk behandling.

I tredje och sista steget estimerar vi vår huvudmodell:

$$\text{Ekvation 3:} \quad Y_i = \gamma_0 + \gamma_1 \cdot \hat{T}_i + \rho_0 \cdot x_i + \rho_1 \cdot 1[x_i \geq c] \cdot x_i + \epsilon_i$$

Här har den faktiska behandlingsvariabeln ersatts av ett instrument för behandling ($\hat{T}_i$) från ekvation 1.

Vi använder heteroskedasticitetsrobusta standardfel.¹³ Bandbredden i huvudanalysen sätts till 12 poäng. Detta innebär att analysen bygger på individer som ligger relativt nära brytpunkten, samtidigt som antalet observationer är tillräckligt stort för att möjliggöra precisa skattningar. Vi redovisar även resultat med snävare bandbredder som robusthetskontroll. Dessa ger liknande resultat, vilket stödjer att valet av bandbredd inte påverkar slutsatserna. I vår föredragna specifikation använder vi rektangulära kernelvikter. Som en robusthetskontroll visar vi också att våra resultat inte påverkas om vi i stället använder triangulära kernelvikter.

Vår identifikationsstrategi bygger på vissa antaganden. Givet att dessa antaganden håller, och att vår modell är korrekt specificerad, representerar γ_1 den lokala genomsnittliga behandlingseffekten (LATE) av att få fortsatt studiemedel.

¹² Så kallad reduced form equation.

¹³ Standardfelen klustras inte eftersom vare sig urvalsprocessen eller behandlingsmekanismen är klustrad, vilket enligt Abadie m.fl. (2022) innebär att klustrade standardfel varken är nödvändiga eller metodologiskt motiverade.

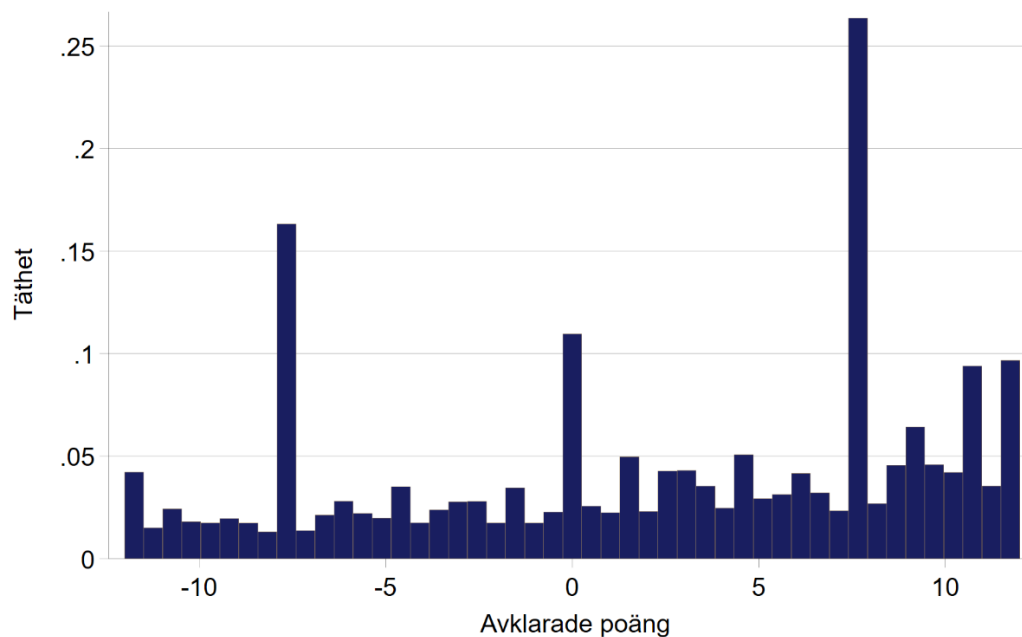
De fem huvudsakliga antaganden som vår metod bygger på är

- kontinuitet i potentiella utfall, det vill säga att individer precis över och precis under brytpunkten är jämförbara i alla avseenden utom behandlingssannolikheten
- ingen exakt manipulation av avklarade poäng, det vill säga att individer inte ska kunna styra exakt hur många poäng de klarar av för att strategiskt placera sig på önskad sida av brytpunkten
- diskontinuitet i behandlingssannolikhet, det vill säga att individer som under sitt första läsår klarat poängkravet har en större sannolikhet för att få studiemedel nästa år jämfört med de som inte klarar poängkravet
- exklusionsvillkor, det vill säga att passera brytpunkten i sig inte ska påverka utfallet annat än genom att ändra sannolikheten för att få studiemedel för nästa studieperiod
- monotonicitet, det vill säga att det inte får finnas individer som bara tar studiemedel om de *inte klarar* poängkravet eller individer som bara avstår studiemedel om de *klarar* poängkravet.

Det är inte möjligt att bevisa att de ovan nämnda antagandena är uppfyllda. För flera av antagandena kan vi däremot undersöka om det är sannolikt att de är uppfyllda i vår specifika situation.

Om vi har kontinuitet i potentiella utfall och studenter inte kan manipulera exakt hur många poäng de klarar av bör vi se att densiteten och olika bakgrundsfaktorer inte ändras kring brytpunkten. I det här fallet har vi dock en speciell situation då de flesta kurser på högskolan motsvarar 7,5, 15 eller 30 högskolepoäng. Vi bör därför förvänta oss att studenters avklarade poäng "hoppar" sig vid multipler av 7,5. Detta är mycket riktigt också vad vi ser i data, se diagram 1.

Diagram 1 Histogram över avklarade poäng kring brytpunkten

Not. Variabeln avklarade poäng är centrerad så att den antar värdet 0 vid brytpunkten.

Även om antalet avklarade poäng uppvisar tydliga hopar vid 7,5-poängsintervall är detta sannolikt ett resultat av kursutbudets struktur och innebär inte nödvändigtvis manipulation vid brytpunkten.

En av dessa hopar ligger precis på brytpunkten. Detta är problematiskt om det i någon utsträckning beror på att studenter kan manipulera antalet avklarade poäng för att precis klara resultatkravet. Med hjälp av en brytpunktsanalys (ekvation 3) undersöker vi därför om studenters bakgrundsfaktorer förändras vid brytpunkten. Om det är slumpmässigt på vilken sida av brytpunkten en student hamnar borde inte bakgrundsfaktorerna förändras vid brytpunkten.

Som framgår av tabell 6 (All data) finns det tecken på att studenternas bakgrundsfaktorer förändras vid brytpunkten, vilket kan indikera manipulation kring brytpunkten. Både andelen kvinnor och studenternas ålder ökar vid brytpunkten.

Tabell 6 Förändringar i bakgrundsfaktorer kring brytpunkten

Bakgrundsfaktorer	All data			Doughnut		
Andel kvinnor	0,136*	(0,072)	58 678	-0,032	(0,060)	54 712
Ålder	1,872***	(0,624)	58 678	0,382	(0,506)	54 712
Första generationens invandrare	-0,035	(0,056)	58 673	-0,034	(0,046)	54 707
Andra generationens invandrare	-0,056	(0,061)	58 673	-0,037	(0,051)	54 707
Första gången i högskola	0,008	(0,038)	58 678	0,016	(0,031)	54 712
Tidigare studiemedel	0,027	(0,036)	58 678	-0,014	(0,030)	54 712

Not. För respektive box visar första kolumnen punktskattningen, andra kolumnen visar standardfelet och tredje kolumnen visar antalet observationer. * $p < 0,10$. ** $p < 0,05$. *** $p < 0,01$.

För några bakgrundsfaktorer över vilka vi har data (föräldrars utbildning och individens grundskolebetyg) saknas information för en del individer i analyspopulationen. Bortfallet kan till stor del förklaras av utlandsfödda individer som saknar svenska grundskolebetyg och/eller har föräldrar som aldrig bott i Sverige. Eftersom data saknas för vissa individer har vi undersökt dessa bakgrundsfaktorer på två sätt: (i) om sannolikheten för att information saknas förändras vid brytpunkten, och (ii) om bakgrundsfaktorn förändras vid brytpunkten hos de individer för vilka information inte saknas (se tabell 7, All data). Vi finner inga tecken på att sannolikheten för att information saknas förändras vid brytpunkten. Däremot finns tecken på skillnader i huruvida den högst utbildade föräldern har universitetsutbildning.

Tabell 7 Förändringar i bakgrundsfaktorer kring brytpunkten

Bakgrundsfaktorer	All data			Doughnut		
Förälder har universitetsutbildning, saknas	0,007	(0,035)	58 678	-0,023	(0,029)	54 712
Förälder har studerat STEM, saknas	0,010	(0,034)	58 678	-0,014	(0,028)	54 712
Grundskolebetyg, saknas	0,042	(0,043)	58 678	0,006	(0,035)	54 712
Förälder har universitetsutbildning	-0,121*	(0,070)	54 739	-0,071	(0,059)	51 062
Förälder har studerat STEM	-0,031	(0,073)	54 873	0,028	(0,061)	51 180
Grundskolebetyg	-11,8	(7,178)	52 850	-1,3	(6,082)	49 333

Not. För respektive box visar första kolumnen punktskattningen, andra kolumnen visar standardfelet och tredje kolumnen visar antalet observationer. * $p < 0,10$. ** $p < 0,05$. *** $p < 0,01$. STEM är ett samlingsbegrepp för ämnena naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik.

Att vi ser tecken på att vissa bakgrundsfaktorer förändras vid brytpunkten innebär att antagandet om att individer inte systematiskt kan påverka sin position kring brytpunkten sannolikt inte är fullt ut uppfyllt. För att hantera detta exkluderar vi observationer i ett smalt intervall runt brytpunkten och tillämpar därmed en så kallad *doughnut design*. Genom att exkludera observationerna allra närmast brytpunkten försvinner tecknen på manipulation (se tabell 6 och 7, Doughnut), samtidigt som den lokala variationen i behandling bibehålls. Denna strategi gör att designens identifikationsantaganden bättre kan anses vara uppfyllda.¹⁴ I alla följande analyser har vi därför exkluderat observationerna allra närmast brytpunkten. Som en robusthetskontroll visar vi också att våra resultat inte påverkas om vi kontrollerar för bakgrundsfaktorer.

Ytterligare ett antagande är att sannolikheten för att få studiemedel nästa år ändras kring brytpunkten. Vi kan undersöka om detta verkar stämmer genom att studera sambandet mellan avklarade poäng under läsåret och sannolikheten för att få studielån i början av nästa läsår.

Som framgår av diagram 2 "hoppar" sannolikheten för att bli beviljad studiemedel i början av nästa läsår vid brytpunkten. Hoppet som syns i diagrammet motsvarar en ökning på knappt 20 procentenheter.

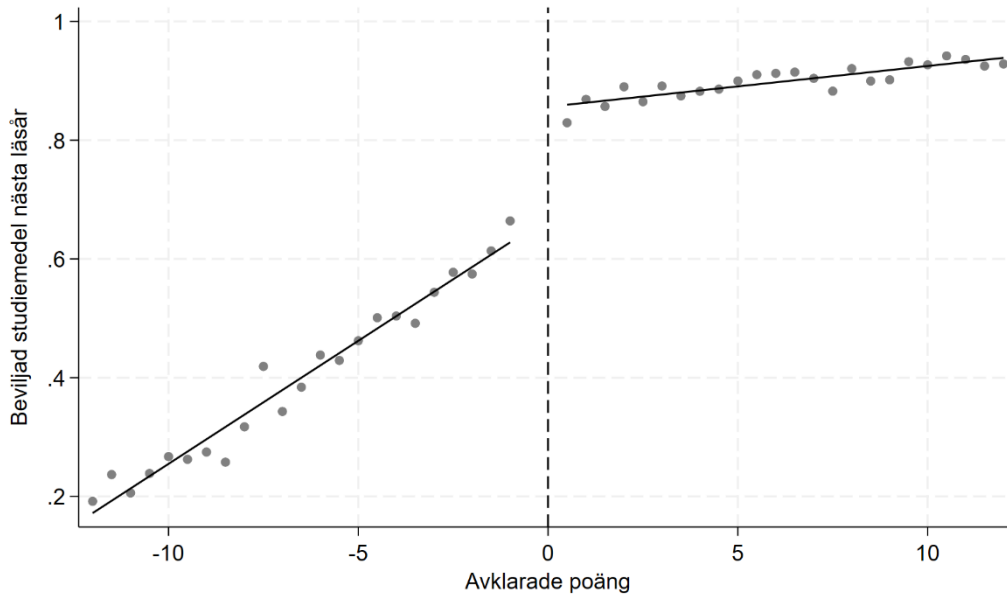
Att sannolikheten inte går från 0 till 100 vid brytpunkten har flera förklaringar. Att inte alla studenter som har klarat resultatkravet får studiemedel i början av nästa läsår beror sannolikt på att vissa studenter avbryter eller avslutar sina studier oavsett om de får studiemedel eller inte. Som framkommer av diagram 2 är det dock en övervägande majoritet (kring 90 procent) av de som klarar resultatkravet under sitt första läsår som får studiemedel i början av nästa läsår.

Mer iögonfallande är att en så stor andel av de som inte klarat resultatkravet under sitt första läsår får studiemedel i början av nästa läsår. Att en student som inte klarat resultatkravet får studiemedel kan exempelvis bero på att undantag kan göras om det finns särskilda skäl. Det är dock ovanligt att studenter undantas från resultatkravet på grund av särskilda skäl. En mer trolig förklaring till mönstret är i stället att vi på grund av begränsningar i data undersöker avklarade poäng under läsåret, och inte avklarade poäng fram till nästa beslut om studiemedel. Eftersom studenter som inte

¹⁴ Genom att exkludera observationer i ett smalt intervall runt brytpunkten exkluderar vi även observationerna som utgör hopen vid brytpunkten. En möjlig risk med detta är att analysen då baseras på studenter som läser "atypiska" kurser eftersom deras avklarade poäng inte är jämnt delbara med 7,5. Det finns dock flera anledningar till att tro att de kvarvarande studenterna inte nödvändigtvis är atypiska. För det första är det en inte obetydlig andel av kurserna vars kurspoäng inte är jämnt delbara med 7,5. Av de kurser som analyspopulationen registrerade sig på under sitt första år hade 22 procent en kurspoäng som inte är jämnt delbar med 7,5. Dessa kurser återfinns dessutom inom samtliga utbildningsområden. Vidare är 40 procent av studenterna i analyspopulationen som registrerade sig på minst en kurs vars poäng inte är jämnt delbara med 7,5. För det andra är det vanligt att studenter får delpoäng på kurser. I analyspopulationen är det 44 procent av individerna som fått delpoäng (som inte är jämnt delbara med 7,5) på minst en kurs.

klarat poängkravet under läsåret kan klara ytterligare poäng under sommaren eller tidig höst kan de ha klarat resultatkravet när beslut om nya studiemedel fattas.

Diagram 2 Andel studenter som beviljas studiemedel nästa läsår

Not. Diagrammet visar sambandet mellan andelen individer som beviljats studiemedel i början av nästa år (y-axel) och avklarade poäng under första läsåret (x-axel). Antalet avklarade poäng är centrerat så att det antar värdet 0 vid brytpunkten.

Vidare bygger analysen på att exklusionsvillkoret är uppfyllt, det vill säga att passera brytpunkten inte påverkar utfallet annat än genom att ändra sannolikheten för att få studiemedel för nästa studieperiod. Resultatkravet är ett administrativt villkor inom studiemedelssystemet och är inte kopplat till några andra regelverk eller beslut som direkt påverkar studenternas utbildning eller studiesituation. Att ligga strax över respektive strax under gränsen medför därmed ingen direkt förändring av studiernas innehåll eller genomförande. Mot denna bakgrund bedöms det rimligt att eventuella förändringar i utfallen vid brytpunkten kan tillskrivas effekten av fortsatt tillgång till studiemedel.

Det sista antagandet som listas ovan är att sannolikheten för att ta studiemedel nästa år ökar för alla individer om de korsar brytpunkten. Vi kan inte med hjälp av data undersöka om det finns individer som bara tar studiemedel om de *inte klarar* poängkravet alternativt bara avstår från studiemedel om de *klaras* resultatkravet. Det får ändå anses osannolikt att en student avstår från studiemedel enbart om hen uppfyller resultatkravet eller tar studiemedel enbart om hen inte uppfyller resultatkravet.

Resultat

Med hjälp av den ovan beskrivna brytpunktsanalysen undersöker vi den lokala effekten av att få förnyat studiemedel till följd av resultatkravet. Ekvivalent kan resultaten tolkas som effekten av att inte få förnyat studiemedel på grund av resultatkravet. Vi studerar följande utfall:

- Reg. 1 år: antal registrerade poäng i högskolan nästkommande läsår
- Reg. 2 år: totalt antal registrerade poäng nästkommande två läsår
- Avk. 1 år: antal avklarade poäng nästkommande läsår
- Avk. 2 år: totalt antal avklarade poäng nästkommande två läsår
- Avk. 180 poäng: indikator för om individen klarat 180 högskolepoäng under sina tre första år
- Studiemedel, 1 år: mottaget studiemedel (lån och bidrag) under kalenderåret som avslutas efter hösten som följer på första läsåret
- Studiemedel 4 år: totalt mottaget studiemedel (lån och bidrag) under de fyra första kalenderåren
- Betalningspål., 6 år: antal betalningspåminnelser som individen mottagit från CSN under de nästkommande 6 åren
- Ans. nedsättning, 6 år: indikator för om individen ansökt om nedsättning av återbetalning under de nästkommande 6 åren
- Bes. nedsättning, 6 år: indikator för om individen beviljats nedsättning av återbetalning under de nästkommande 6 åren
- Kronofogden, 6 år: indikator för om individen har ett årsbelopp hos CSN som skickats till Kronofogden under de nästkommande 6 åren.

Resultatet framgår av tabell 8.

Tabell 8 Resultat

Utfall	Punktskattning	Standardfel	N
Reg. 1 år	3,898	(2,657)	54 712
Reg. 2 år	4,349	(5,024)	54 712
Avk. 1 år	0,535	(2,882)	54 712
Avk. 2 år	1,722	(5,384)	54 712
Avk. 180 poäng	0,046	(0,029)	54 712
Studiemedel, 1 år	22 170***	(3 615)	54 712
Studiemedel, 4 år	27 287*	(14 204)	54 712
Betalningspål. 6 år	-0,544	(0,551)	54 712
Ans. nedsättning, 6 år	-0,007	(0,046)	54 712
Bes. nedsättning, 6 år	-0,012	(0,041)	54 712
Kronofogden, 6 år	-0,008	(0,025)	54 712

Not. * $p < 0,10$. ** $p < 0,05$. *** $p < 0,01$.

Som framgår av tabell 8 kan vi inte belägga att det finns en signifikant skillnad mellan grupperna när det gäller registrerade poäng, avklarade poäng eller andelen som avklarat 180 högskolepoäng inom sina tre första studieår. Att få förnyat studiemedel ökar mottagandet av studiemedel med drygt 22 000 kronor under den närmaste tiden. Sett över en längre tidperiod (fyra år) ökar det mottagna studiemedlet med drygt 27 000 kronor. Omvänt innebär resultatet att studenter som inte får förnyat studiemedel mottar 22 000 kronor mindre i studiemedel under den närmaste tiden och 27 000 kronor under de närmaste fyra åren. Den initiala minskningen i mottaget studiemedel är med andra ord ganska konstant över tid. Vi ser ingen statistiskt signifikant skillnad mellan grupperna när det gäller svårigheter med att återbetala lånen.

Robusthet

I det här avsnittet redovisar vi resultaten från diverse robusthetstester.

Tabell 9 visar resultaten när vi minskar intervallet kring brytpunkten, det vill säga hur långt ifrån brytpunkten en student får vara för att ingå i analysen. Som framgår av tabellen framkommer liknande resultat även vid mindre intervall. Vid mindre intervall blir punktestimatet för tagna studiemedel mindre men är fortfarande signifikant.

Tabell 9 Robusthetstester

	11,5		11		10,5	
	Punkt-skattning	Standard-fel	Punkt-skattning	Standard-fel	Punkt-skattning	Standard-fel
Reg. 1 år	1,813	(2,905)	1,134	(2,929)	2,456	(2,885)
Reg. 2 år	2,126	(5,456)	2,175	(5,465)	4,024	(5,418)
Avk. 1 år	-3,142	(3,205)	-2,708	(3,208)	-1,786	(3,180)
Avk. 2 år	-2,506	(5,898)	-1,433	(5,897)	0,493	(5,854)
Avk. 180 poäng	0,016	(0,031)	-0,003	(0,031)	0,010	(0,031)
Studiemedel, 1 år	16 529,774***	(3 965,244)	14 597,571***	(4 006,117)	13 134,998***	(4 022,164)
Studiemedel, 4 år	20 554,551	(15 383,266)	21 810,924	(15 423,440)	29 453,884*	(15 265,828)
Betalnings-påminnelse, 6 år	-0,816	(0,588)	-0,833	(0,589)	-0,920	(0,586)
Ans. nedsättning, 6 år	0,011	(0,050)	0,004	(0,0498)	-0,041	(0,050)
Bes. nedsättning, 6 år	-0,010	(0,045)	-0,016	(0,045)	-0,044	(0,044)
Kronofogden, 6 år	0,000	(0,027)	-0,007	(0,027)	-0,009	(0,027)
Antal observationer	50 551	50 551	49 036	49 036	45 493	45 493

Not. * $p < 0,10$. ** $p < 0,05$. *** $p < 0,01$.

Tabell 9 visar resultaten när vi inkluderar kontrollvariabler respektive viktat observationerna på ett annat sätt. Som visats tidigare finns det inte, i vår valda specifikation, tecken på att olika bakgrundsfaktorer förändras vid brytpunkten. För att ytterligare försäkra oss om att resultaten inte drivs av förändringar i studentpopulationen kring brytpunkten kontrollerar vi för flertalet bakgrundsvariabler (samma bakgrundsvariabler som förekommer i tabell 6 och 7). Som framgår av tabell 10 påverkas inte resultaten av att inkludera kontrollvariabler.

Avslutningsvis är det inte ovanligt i brytpunktslitteraturen att ge större vikt åt observationer nära brytpunkten. I vår huvudsakliga specifikation har vi viktat alla observationer lika (rektangulär kernel), men som framgår av tabell 10 är våra resultat robusta om vi i stället tilldelar en större vikt till observationer nära brytpunkten (triangulär kernel).

Tabell 10 Robusthetstester

	Med kontrollvariabler		Triangulär kernel	
	Punktskattning	Standardfel	Punktskattning	Standardfel
Reg. 1 år	4,782*	(2,643)	0,417	(2,890)
Reg. 2 år	6,232	(4,954)	1,578	(5,406)
Avk. 1 år	2,101	(2,892)	-2,873	(3,185)
Avk. 2 år	4,994	(5,351)	-0,132	(5,829)
Avk. 180 poäng	0,054	(0,029)	0,005	(0,030)
Studiemedel, 1 år	21 233,730***	(3 617,964)	12 397,868***	(4 009,006)
Studiemedel, 4 år	24 601,711*	(14 274,376)	24 235,224	(15 194,542)
Betalnings- påminnelse, 6 år	-0,181	(0,502)	-0,711	(0,582)
Ans. nedsättning, 6 år	-0,023	(0,045)	-0,0379	(0,049)
Bes. nedsättning, 6 år	-0,019	(0,040)	-0,053	(0,044)
Kronofogden, 6 år	-0,007	(0,024)	-0,001	(0,027)
Antal observationer	49 104	49 104	54 712	54 712

Not. * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$.

Resultatkravets utformning och motivation

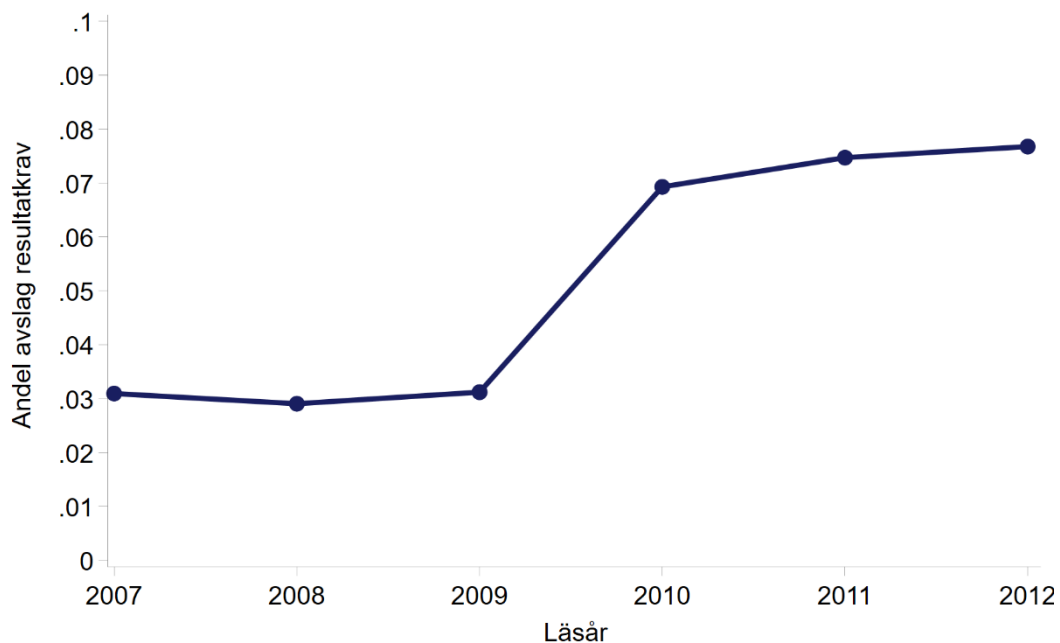
För att undersöka om ett striktare resultatkrav motiverar studenter att anstränga sig mer, och därigenom kan öka genomströmningen, undersöker vi om studiemedelstagarnas prestationer förändrats i samband med att resultatkravet skärpts. Sedan 2001 har resultatkravet bara förändrats för studier vid högskolan och komvux, och analysen begränsas därför till studiemedelstagare i dessa skolformer.

Högskolan

För att undersöka om ett striktare resultatkrav motiverar studenter att anstränga sig mer, och därigenom kan öka genomströmningen i högskolan, undersöker vi om högskolestudenternas prestationer förändrades i samband med att resultatkravet i högskolan förändrades 2010.

Förändringen av resultatkravet i högskolan 2010 är intressant att undersöka då vi vet att den hade en stor effekt på andelen individer som fick avslag på grund av bristande resultatkrav (se diagram 3). I samband med att resultatkravet stramades åt, mer än dubblerades andelen individer som fick avslag på sin ansökan. Om ett striktare resultatkrav motiverar studenter till att anstränga sig mer bör vi därför även se att studiemedelstagarnas prestationer ökar.

Diagram 3 Andel avslag i högskolan på grund av resultatkravet

Not. Andel individer som fått avslag på sin ansökan om studiemedel för studier på högskolan.

Det striktare resultatkravet kan påverka studiemedelstagarnas prestationer på två sätt, dels genom att motivera dem till att anstränga sig mer, dels genom att påverka vilka studenter som tar studiemedel. Ett förändrat resultatkrav kan påverka vilka som tar studiemedel, dels genom att påverka vilka som får avslag och därmed stängs ute från studiemedel, dels genom att påverka vilka som väljer att söka studiemedel. I en undersökning av prestationer för samtliga studiemedelstagare finns risk för sammanblandning av den motiverande effekten och effekten av att sammansättningen av studiemedelstagarna förändras.

Vi försöker rensa bort effekten av att ett ändrat resultatkrav kan påverka sammansättningen av studiemedelstagarna på två olika sätt.

I den första analysen undersöker vi individer som för första gången studerar med studiemedel på högskolan. Första gången en student får studiemedel finns inget resultatkrav, och inga av dessa individer kan därför uteslutas från studiemedel på grund av att de inte når upp till resultatkravet. Vi finner det även osannolikt att en students val att ta studiemedel för första gången skulle påverkas av hur ett resultatkrav som påverkar eventuella framtida ansökningar är utformat.

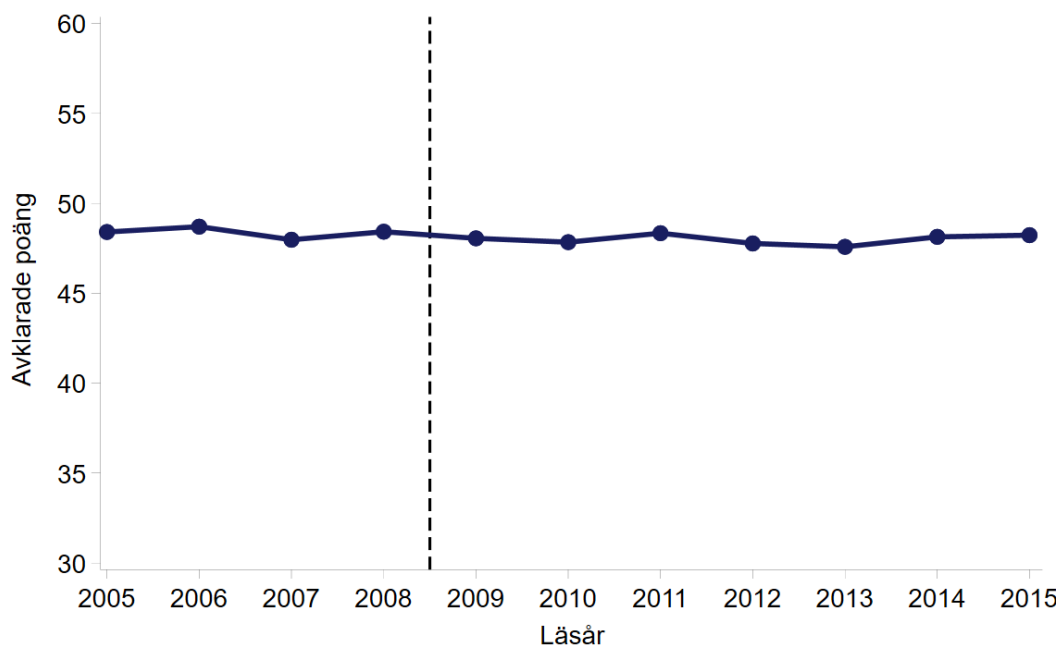
I den andra analysen undersöker vi alla studenter som beviljades studiemedel året innan respektive två år innan resultatkravet förändrades. Båda dessa grupper bedömdes efter samma resultatkrav och det finns därför ingen skillnad i vilka studenter som utesluts på grund av att de inte når upp till resultatkravet. Vi finner det också osannolikt att studenternas val att ansöka om studiemedel skulle påverkas av att de vet att reglerna i framtiden kommer att förändras. Till skillnad från de som studerade med studiemedel två år innan resultatkravet förändrades kommer de som studerade med studiemedel året innan resultatkravet förändrades att bedömas efter ett annat resultatkrav nästkommande år. Om ett striktare resultatkrav motiverar studenter till att anstränga sig mer bör studieprestationerna därför öka för denna grupp.

Analys 1 – förstagsstudenter

Populationen består av individer som beviljades studiemedel för studier på högskolan perioden 2005–2015. Enbart individer som för första gången hade studiemedel för studier på högskolan inkluderas. För att kunna matcha den ansökta studiemedelsperioden med avklarade poäng på högskolan inkluderas enbart studenter som beviljades studiemedel för ett helt läsår med start i början av höstterminen.

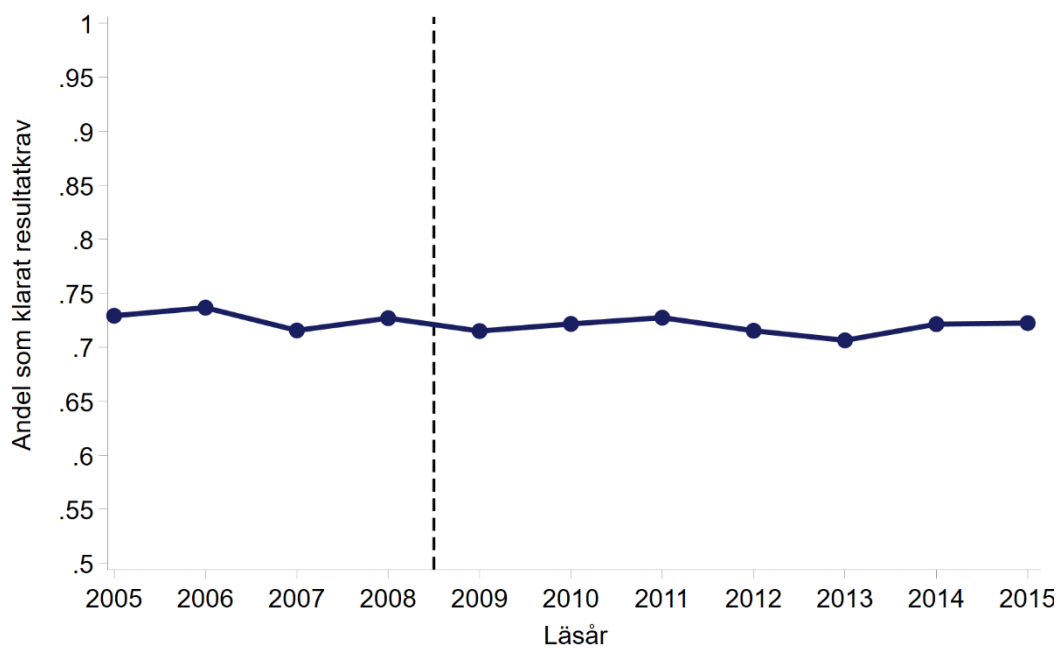
Vi undersöker dels hur många poäng varje kohort i genomsnitt klarade under ett läsår (diagram 4), dels hur stor andel av kohorten som klarade resultatkravet (diagram 5). Det vertikala strecket indikerar mellan vilka kohorter vi bör se en förändring i prestationer ifall ett striktare resultatkrav motiverar studenter till att anstränga sig mer.

Diagram 4 Avklarade poäng under första läsåret

Not. Genomsnittligt antal avklarade poäng under första läsåret per kohort.

Diagram 5 Andelen som klarat resultatkravet under första läsåret

Not. Andelen som klarat resultatkravet (37,5 poäng) under första läsåret per kohort.

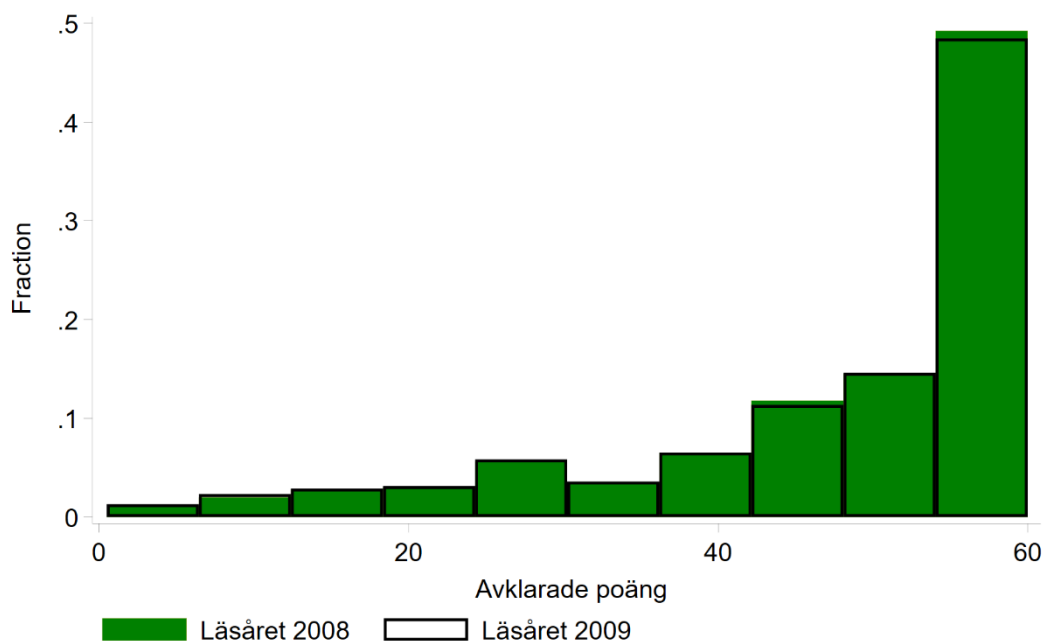
Som framgår av diagram 4 och 5 sker inget tydligt trendbrott i hur många poäng som studenterna klarar av eller i andelen studenter som klarar resultatkravet i samband med regelförändringen. Tvärtom verkar båda dessa utfall vara väldigt stabila över tid.

Analys 2 – alla studerande

Populationen består av individer som beviljades studiemedel för studier på högskolan läsåret 2008 och 2009. För att kunna matcha den ansökta studiemedelsperioden med avklarade poäng på högskolan inkluderas enbart studenter som beviljades studiemedel för ett helt läsår med start i början av höstterminen.

Diagram 6 visar två överlappande histogram av poängfördelningen i de två kohorterna. Om ett striktare resultatkrav motiverar studenter till att anstränga sig mer bör vi se att studenterna klarade fler poäng under läsåret 2009 jämfört med läsåret 2008. Som framgår av diagram 6 är fördelningen i avklarade poäng i princip identisk för de två grupperna.

Diagram 6 Histogram över fördelningen av avklarade poäng

Komvux

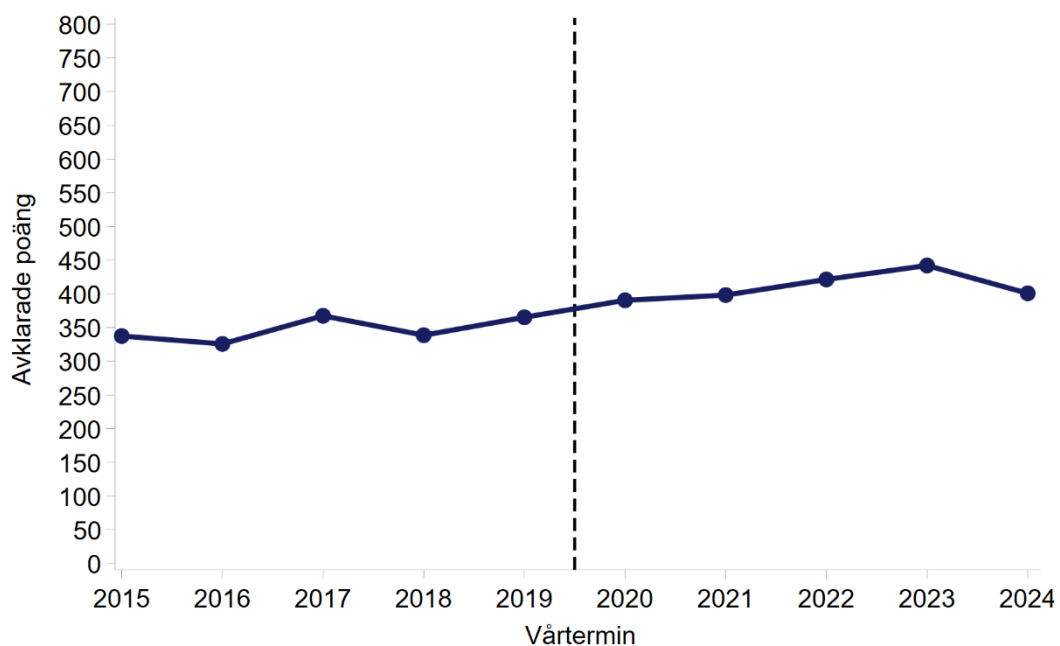
För att undersöka om ett striktare resultatkrav motiverar komvuxstudenter till att anstränga sig mer undersöker vi om studieprestationerna bland studiemedelstagare i komvux förändrades i samband med att resultatkravet i komvux ändrades 2020.

Förändringen av resultatkravet i komvux 2020 är mer utmanande att undersöka jämfört med förändringen av resultatkravet i högskolan 2010. I komvux innebar förändringen inte att resultatkravet blev entydigt enklare eller svårare att uppnå. För en specifik grupp studiemedelstagare innebar förändringen dock en tydlig åtstramning av resultatkravet: studenter som beviljats studiemedel för första gången för en termins heltidsstudier. Före regelförändringen behövde dessa studiemedelstagare klara 50 procent av sitt studieåtagande, och efter regelförändringen behövde de klara 75 procent av sitt studieåtagande. Vi kommer därför att fokusera på denna grupp.

Populationen består av individer som beviljades studiemedel för studier på komvux perioden 2015–2024. Enbart individer som fick studiemedel för första gången inkluderas. För att kunna matcha den beviljade studiemedelsperioden med avklarade poäng på komvux inkluderas enbart studenter som fick studiemedel för en termins heltidsstudier med start i början av vårterminen.

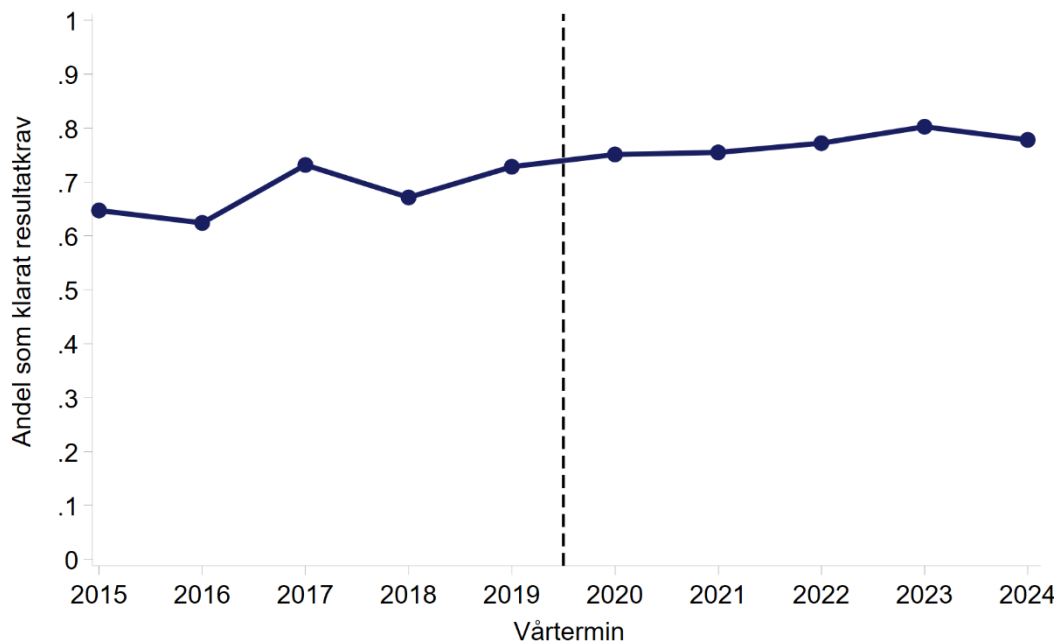
Vi undersöker dels hur många poäng varje kohort i genomsnitt klarade under vårterminen (diagram 7), dels hur stor andel av studenterna som klarade det nya resultatkravet på 75 procent (diagram 8). Det vertikala strecket indikerar mellan vilka kohorter vi bör se en förändring i prestationer ifall ett striktare resultatkrav motiverar studenter till att anstränga sig mer.

Diagram 7 Antalet avklarade poäng under första läsåret

Not. Genomsnittligt antal avklarade poäng under första läsåret per kohort.

Diagram 8 Andelen som klarat resultatkravet under första terminen

Not. Andelen som klarat resultatkravet (300 poäng) under första terminen per kohort.

Som framgår av diagram 7 och 8 syns inget tydligt trendbrott kring tiden för regelförändringen gällande hur många poäng som studiemedelstagarna klarade av eller andelen studiemedelstagare som klarade det nya resultatkravet.

Metod – veckobegränsningen

I det här avsnittet beskriver vi analyser som är kopplade till veckobegränsningen.

Andel studiemedelstagare med avslag

Med data över ansökningar om studiemedel kan vi undersöka hur stor andel av alla individer med studiemedel som får avslag på grund av veckobegränsningen.

För att undersöka andelen studiemedelstagare som får avslag på grund av veckobegränsningen har vi studerat andelen studiemedelstagare som inom åtta år från sin första studiemedelsperiod fått avslag på grund av veckobegränsningen. I populationen ingår individer som beviljades studiemedel för första gången under perioden 2014–2016. Analysen visar att 4 procent av alla studiemedelstagare fick avslag på grund av veckobegränsningen.

Studenter med avslag

Med hjälp av deskriptiv statistik undersöker vi vilka individer som fått avslag på grund av veckobegränsningen.

Komvux

Riksrevisionen har undersökt alla individer som för första gången fick studiemedel beviljat för studier på komvux under perioden 2014–2016. Vi har sedan studerat vilka individer som inom åtta år fått avslag för studier på komvux på grund av veckobegränsningen.

I analysen framkommer det att utlandsfödda är överrepresenterade när det gäller avslag på grund av veckobegränsningen. Utlandsfödda utgör 40 procent av populationen men 70 procent av alla som får avslag på grund av veckobegränsningen.

Högskolan

Riksrevisionen har undersökt vad studiemedelstagare i högskolan som får avslag på grund av veckobegränsningen studerar.

Vi undersöker alla studiemedelstagare i högskolan som fick avslag på grund av veckobegränsningen under perioden 2020–2024. För att avgöra vad en student studerar undersöker vi på vilket program som studenten har flest registrerade poäng under året för avslaget och året före avslaget.¹⁵ Tabell 11 nedan redovisar på vilka program studiemedelstagare med avslag studerar. De program på vilka flest studiemedelstagare med avslag studerar särredovisas.

Tabell 11 Andel av avslagen uppdelat efter program

Program	Längd på program	Andel av avslagen (procent)
Fristående	-	23,5
Masterexamen	3 + 2 år	15
Läkarexamen	6 år	8,5
Ämneslärarexamen	4–5,5 år	8,5
Kandidatexamen	3 år	8
Civilingenjörsexamen	5 år	5
Grundlärarexamen	3–4 år	3,5
Sjuksköterskeexamen	3 år	3,5
Psykologexamen	5 år	3
Juristexamen	4,5 år	2,5
Övriga program (55 stycken)	-	19

Not. Andel individer med avslag fördelat efter studieinriktning vid tiden för avslaget.

För långa program (minst 4,5 år) på vilka många studenter fått avslag (generell master, läkare, ämneslärare, civilingenjör, psykolog eller jurist) undersöker vi med hjälp av deskriptiv statistik (i) hur stor andel av varje kohort som får avslag på grund av veckobegränsningen och (ii) skillnader mellan individer som fått avslag på grund

¹⁵ I de fall en student har lika många poäng registrerade på flera program, väljer vi slumpvis ett av programmen.

av veckobegränsningen och individer som inte fått avslag på grund av veckobegränsningen.

Vi utgår från alla studenter som någon gång haft studiemedel och som för första gången påbörjade studier på de aktuella programmen under perioden 2014–2016. För varje program delas studenterna in i två grupper: de som fått avslag på grund av veckobegränsningen och de som inte fått det.

Tidperioden är vald för att vi ska kunna följa studenterna både före och efter att de påbörjade sina programstudier.

Vi studerar följande variabler:

- Tid till avslag: Tid från att personen påbörjade sina programstudier till att hen fick avslag på grund av veckobegränsningen (uttryckt i år)
- Studiemedel, 8 år innan: Totalt mottaget studiemedel under de åtta föregående åren innan personen påbörjade aktuellt program
- Studiemedel, 8 år efter: Totalt mottaget studiemedel under de åtta följande åren från att personen påbörjade aktuellt program
- Studiemedel, totalt: Summering av *studiemedel, 8 år innan* och *studiemedel, 8 år efter*
- Avklarade poäng, 8 år innan: Totalt antal avklarade poäng under de åtta föregående åren innan personen påbörjade aktuellt program
- Avklarade poäng, 8 år efter: Totalt antal avklarade poäng under de åtta följande åren från att personen påbörjade aktuellt program
- Avklarade poäng, totalt: Summering av *avklarade poäng, 8 år innan* och *avklarade poäng, 8 år efter*
- Har examen: Dummyvariabel som antar värdet 1 om individen har tagit examen på det aktuella programmet
- Tid till examen: Tid till examen (uttryckt i år), beräknas enbart för individer med examen
- Betalningspåminnelse, 10 år: dummyvariabel som antar värdet 1 om individen fått en betalningspåminnelse inom 10 år från att hen för första gången registrerade sig på aktuellt program
- Beslut nedsättning, 10 år: dummyvariabel som antar värdet 1 om individen fått beslut om nedsättning inom 10 år från att hen för första gången registrerade sig på aktuellt program
- Kronofogden, 10 år: dummyvariabel som antar värdet 1 om individen har ett årsbelopp som skickats till Kronofogden inom 10 år från att hen för första gången registrerade sig på aktuellt program.

Resultatet framgår av tabell 12.

Tabell 12 Programnybörjare på långa program

	Läkarexamen		Ämneslärarexamen		Civilingenjörsexamen		Juristexamen		Psykologexamen		Masterexamen	
	Ej avslag	Avslag	Ej avslag	Avslag	Ej avslag	Avslag	Ej avslag	Avslag	Ej avslag	Avslag	Ej avslag	Avslag
Tid till avslag		4,41		5,46		5,83		4,74		4,40		2,20
Studiemedel, 8 år innan	31 275	99 809	36 517	91 201	15 173	44 084	27 472	95 927	48 962	112 875	172 553	237 941
Studiemedel, 8 år efter	437 463	367 375	323 360	380 615	392 565	477 354	369 862	382 147	398 664	370 225	162 662	169 144
Studiemedel, totalt	468 739	467 184	359 877	471 816	407 738	521 437	397 333	478 075	447 626	483 100	335 215	407 085
Avk. poäng, 8 år innan	21	80	13	46	7	23	19	72	34	78	143	183
Avk. poäng, 8 år efter	311	321	213	285	257	305	258	288	278	303	137	161
Avk. poäng, totalt	332	401	226	331	264	327	277	360	312	381	280	344
Har examen	84 %	89 %	42 %	56 %	58 %	47 %	77 %	71 %	78 %	81 %	65 %	65 %
Tid till examen	5,81	5,75	5,55	5,77	5,53	6,09	5,02	4,99	5,24	5,35	2,59	2,84
Betalningspåminnelse, 10 år	39 %	49 %	50 %	56 %	41 %	46 %	42 %	50 %	43 %	53 %	42 %	51 %
Beslut nedsättning, 10 år	10 %	35 %	18 %	39 %	12 %	30 %	11 %	34 %	14 %	41 %	11 %	34 %
Kronofogden, 10 år	3 %	2 %	8 %	5 %	3 %	3 %	3 %	4 %	3 %	3 %	2 %	3 %
Andel individer	78 %	22 %	92 %	8 %	94 %	6 %	91 %	9 %	83 %	17 %	91 %	9 %

Yrkeshögskolan

Riksrevisionen har undersökt alla individer som för studier i yrkeshögskolan fick helt eller delvis avslag på grund av veckobegränsningen under perioden 2020–2025.

Endast ett fåtal av dessa individer har beviljats studiemedel i 240 veckor eller mer för studier i yrkeshögskolan. De studiemedelstagare som får avslag har med andra ord förbrukat sina veckor i andra eftergymnasiala skolformer.

Metodbeskrivning intervjuer, dokumentstudier och aktgranskning

Intervjustudie

Under granskningen genomförde Riksrevisionen semistrukturerade samtalsintervjuer med företrädare för CSN, studie- och yrkesvägledare på komvuxskolor, utbildningsledare, programansvariga och verksamhetschefer vid yrkeshögskolor och högskolor samt företrädare för Statens servicecenter, Sveriges förenade studentkårer (SFS) och Saco studentråd. Med semistrukturerade intervjuer menar vi att intervjuerna styrs av en intervjuguide men ordningsföljd och exakta formuleringar på frågorna hålls öppna och anpassas efter intervjusituationen. Intervjuerna genomfördes både digitalt i Microsoft Teams och vid fysiska möten. Vid samtliga intervjuer förde vi minnesanteckningar eller transkriberade intervjuerna. Vi har även skickat skriftliga frågor till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Intervjuer med CSN

För att undersöka CSN:s arbete som är kopplat till villkoren har vi intervjuat olika företrädare för CSN. Vi har bland annat intervjuat olika funktioner inom CSN:s analysavdelning, rättsavdelning och kommunikationsavdelning samt handläggare på myndigheten. Intervjuerna har innefattat både gruppintervjuer och intervjuer med enskilda individer. Flera av intervjuerna har även följts upp med skriftliga frågor.

Intervjuer med utbildningsanordnare

Riksrevisionen har genomfört intervjuer med utbildningsanordnare på komvuxskolor, yrkeshögskolor och högskolor. Intervjuerna har syftat till att få en fördjupad förståelse för studenternas kännedom om regelverket och deras uppfattning om CSN:s informationsarbete samt hur samverkan mellan dem och CSN fungerar.

Vi har genomfört intervjuer med på två högskolor, två yrkeshögskolor och fyra komvuxskolor. Utbildningsanordnarna har valts ut för att få en variation utifrån typ av huvudman och en viss geografisk spridning.

Dokumentstudier

För att undersöka CSN:s analys och uppföljningsarbete har vi granskat alla uppföljningar och analyser som är kopplade till resultatkravet och veckobegränsningen, och som CSN har tagit fram sedan 2001. De insamlade uppföljningarna och analyserna har sammanställts och analyserats.

Aktgranskning

Vi har genomfört en aktgranskning av ett slumpmässigt urval av ärenden där studerande fått avslag på sin ansökan om studiemedel på grund av otillräckliga studieresultat. Syftet med aktgranskningen har varit att undersöka om informationen som CSN skickar till studerande som inte uppfyller studieprestationskravet varierar beroende på om ärendet handläggs manuellt eller maskinellt.

Populationen har bestått av alla ansökningar om studiemedel för studier vid högskola eller universitet, komvux (grundskolenivå och gymnasienivå) och yrkeshögskola och där ansökan avslagits på grund av bristande studieresultat. Populationen har avgränsats till ansökningar som inkom under 2024 och som rör studier i Sverige. Vi har även exkluderat sekretessärenden. Från populationen drog vi sedan 750 slumpvis utvalda ärenden.

För respektive ärende har vi sedan undersökt om ansökan handlades maskinellt eller manuellt. Vi undersökte även om några uppdateringar i ärendet gjordes mellan att det maskinella eller manuella informationsbrevet gick ut till studenten och att ett beslut fattades i ärendet.

Avslutningsvis har vi med hjälp av en regressionsanalys skattat hur stor andel av studenterna inom respektive grupp (maskinellt respektive manuellt brev) som har en uppdatering i sitt ärende mellan att informationsbrevet gick ut till studenten och att ett beslut fattades i ärendet. Resultaten visar att omkring 40 procent av studenterna som fick ett manuellt brev hade en uppdatering i sitt ärende, jämfört med omkring 20 procent av studenterna som fick ett maskinellt brev. Skillnaden mellan grupperna är statistiskt signifikant på 5-procentsnivån.

Referenser

Abadie, A., Athey, S., Imbens, G. W. och Wooldridge, J., *When should you adjust standard errors for clustering?*, Quarterly Journal of Economics, 2022.

Angrist, J.D. och Pischke, J.-S., *Mostly harmless Econometrics*, Princeton University Press, 2009.

Cunningham, S., *Causal inference – the mixtape*, Yale University Press, 2021.

Gelman, A. och Imbens, G., *Why higher-order polynomials should not be used in regression discontinuity designs*, Journal of Business & Economic Statistics, 2019.